

Prezes
Halina Szymańska

**Pan
Robert Pindor
Przewodniczący Rady Społecznej
ds. Centralnego Portu Komunikacyjnego**

Pismo z dnia:
02.02.2021 r.

Znak:
-

Nasz znak:
P-846-DPiZP-WOPB.0222.23.2021.KT

Data:
14.04.2021 r.

Sprawa: zobowiązania beneficjentów funduszy europejskich wobec konieczności zaprzestania działalności gospodarstw i przedsiębiorstw, w związku z planowaną budową CPK.

Szanowny Panie Przewodniczący

Odpowiadając na zadane przez Państwa pytania, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa wyjaśnia:

Na wstępie należy zaznaczyć, że wdrażane przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa działania pomocowe różnią się w zależności od rodzaju operacji, czy określonych przepisami prawa zobowiązań. Również przepisy, które w szczególnych przypadkach pozwalają na zwolnienie beneficjenta z konkretnych zobowiązań mogą różnić się w zależności od działania. Z uwagi na powyższe, każdy przypadek zgłoszony przez podmiot korzystający z pomocy udzielanej przez ARiMR będzie rozpatrywany indywidualnie, a rozstrzygnięcie w takiej sprawie będzie uzależnione od odpowiednich przepisów dotyczących danego działania, zobowiązań jakie ciąży na beneficjencie oraz rodzaju realizowanej bądź zakończonej operacji.

1. Jakie konsekwencje w kontekście umów podpisanych z ARiMR, bądź nałożonych zobowiązań, niesie zaprzestanie działalności przez beneficjenta?

Odnosząc powyższe pytanie do poszczególnych działań obsługiwanych przez Agencję, należy wskazać, co następuje:

1) Podmioty zawierające umowy o przyznaniu pomocy w ramach poddziałania 4.2 „Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 są zobowiązane w okresie trwałości operacji, liczoną do dnia, w którym upłynie 5 lat od dnia dokonania przez ARiMR płatności końcowej, m.in. do:

- a) nieprzenoszenia posiadania lub prawa własności nabytych dóbr, wybudowanych, rozbudowanych, nadbudowanych, przebudowanych, wyremontowanych w połączeniu z modernizacją budynków lub budowli, na które została przyznana i wypłacona pomoc, oraz ich wykorzystywania zgodnie z przeznaczeniem i celem operacji, z wyłączeniem stosowania czasowego przenoszenia własności na zabezpieczenie wierzytelności jako formy zabezpieczeń kredytów/pożyczek udzielanych na realizację operacji, z zastrzeżeniem postanowień umowy, dot. kwestii następcy/nabywcy,

- b) prowadzenia działalności, której służyła realizacja operacji, lub której prowadzenie stanowiło warunek przyznania pomocy, bez zmiany sposobu lub miejsca jej wykonywania i z wykorzystaniem zrealizowanego zakresu rzeczowego operacji, z zastrzeżeniem postanowień umowy dot. kwestii następcy/nabywcy,
- c) przetwarzania lub wprowadzania do obrotu produktów rolnych objętych załącznikiem I do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, z wyłączeniem produktów rybołówstwa.

Jednocześnie należy stwierdzić, że na beneficjentów poddziałania 4.2 został także nałożony obowiązek niezwłocznego informowania Agencji o planowanych albo zaistniałych zdarzeniach związanych ze zmianą sytuacji faktycznej lub prawnej beneficjenta, jego przedsiębiorstwa lub operacji w zakresie mogącym mieć wpływ na realizację operacji zgodnie z postanowieniami umowy, wypłatę pomocy lub spełnienie wymagań, określonych w Programie, przepisach ustawy i rozporządzenia lub umowie.

Dodatkowo, w przypadkach, w których nie doszło jeszcze do wypłaty środków finansowych, a operacja nie została przez beneficjenta zrealizowana, na podstawie § 13 ust. 5 pkt 5 umowy o przyznaniu pomocy istnieje możliwość zawarcia aneksu w zakresie zmiany działek ewidencyjnych, na których realizowane są w ramach operacji inwestycje trwale związane z nieruchomością. Zawarty aneks w przypadku, konieczności zmiany lokalizacji z uwagi na zakup przez CPK działek beneficjenta pozwoli na realizację operacji w innej lokalizacji.

Niewypełnienie przez beneficjentów zobowiązań określonych w umowie o przyznaniu pomocy może pociągać za sobą sankcje finansowe określone w umowie oraz aktach normatywnych mających odpowiednio zastosowanie w ramach poddziałania 4.2 (np. określone w art. 71 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 roku *ustanawiającego wspólne przepisy, dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne, dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006* (Dz. Urz. UE L 347 z dn.20.12.2013 roku, str. 320, z późn. zm.).

Zgodnie z przywołanym powyżej przepisem, który znajduje również zastosowanie do działań opisywanych poniżej, takich jak: 4.1, 5.1, 5.2, 6.1, 6.2, 6.3 oraz 6.4, w przypadku operacji obejmującej inwestycje w infrastrukturę lub inwestycje produkcyjne dokonuje się zwrotu wkładu z EFSI, jeżeli w okresie pięciu lat od płatności końcowej na rzecz beneficjenta lub w okresie ustalonym zgodnie z zasadami pomocy państwa, tam gdzie ma to zastosowanie, zajdzie którakolwiek z poniższych okoliczności:

- a) zaprzestanie działalności produkcyjnej lub przeniesienie jej poza obszar objęty programem;
- b) zmiana własności elementu infrastruktury, która daje przedsiębiorstwu lub podmiotowi publicznemu nienależne korzyści;
- c) istotna zmiana wpływająca na charakter operacji, jej cele lub warunki wdrażania, która mogłaby doprowadzić do naruszenia jej pierwotnych celów.

Kwoty nienależnie wypłacone w odniesieniu do takiej operacji są odzyskiwane przez państwo członkowskie w wysokości proporcjonalnej do okresu, w którym nie spełniono wymogów.

W § 12 ust. 1 umowy o przyznaniu pomocy dla poddziałania 4.2 zawarto postanowienie w zakresie konieczności dochodzenia zwrotu wypłaconych beneficjentom środków finansowych. Natomiast na podstawie § 12 ust. 2 beneficjent może zachować wypłaconą pomoc w całości albo w części w odniesieniu do operacji, która została zrealizowana zgodnie z warunkami określonymi w przepisach oraz umowie lub w przypadku, gdy taki beneficjent został zwolniony ze zobowiązań w związku z zaistnieniem siły wyższej lub wystąpieniem wyjątkowych okoliczności. Jednocześnie, co wynika ze wskazanego § 12 ust. 3-5 umowy o przyznaniu pomocy, beneficjent w przypadku naruszenia zobowiązań jest zobowiązany do zwrotu środków wraz z odsetkami liczonymi począwszy od upływu 60 dni od dnia odbioru wezwania do zwrotu do dnia zapłaty, w wysokości ustalonej jak dla zaległości podatkowych.

Niezależnie od powyższego należy wskazać, że w przepisach rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. *w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 352/78, (WE) nr 165/94, (WE) nr 2799/98, (WE) nr 814/2000, (WE) nr 1290/2005 i (WE) nr 485/2008* (Dz. U. UE L

347 20.12.2013, str. 549 z późn. zm.) wymienione zostały przypadki, które mogą zostać uznane, jako „siła wyższa” i „nadzwyczajne okoliczności”. Wystąpienie tych przypadków może zwolnić beneficjenta z realizacji zobowiązań wynikających z przyznanej pomocy. Są to w szczególności:

- a) śmierć beneficjenta,
- b) długoterminowa niezdolność beneficjenta do wykonywania zawodu,
- c) poważna klęska żywiołowa powodująca duże szkody w gospodarstwie rolnym,
- d) zniszczenie w wyniku wypadku budynków inwentarskich w gospodarstwie rolnym,
- e) choroba epizootyczna lub choroba roślin dotykająca, odpowiednio, cały inwentarz żywy lub uprawy należące do beneficjenta lub część tego inwentarza lub upraw,
- f) wywłaszczenie całego lub dużej części gospodarstwa rolnego, jeśli takiego wywłaszczenia nie można było przewidzieć w dniu złożenia wniosku.

Zgodnie z art. 4 ust. 1 i 2 rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) nr 640/2014 z dnia 11 marca 2014 r. uzupełniającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 w odniesieniu do zintegrowanego systemu zarządzania i kontroli oraz warunków odmowy lub wycofania płatności oraz do kar administracyjnych mających zastosowanie do płatności bezpośrednich, wsparcia rozwoju obszarów wiejskich oraz zasady wzajemnej zgodności, w przypadku poddziałania 4.2, ARiMR nie wymaga całościowego albo częściowego zwrotu środków w przypadku wystąpienia siły wyższej albo wyjątkowych okoliczności. Przypadki te beneficjent zgłasza na piśmie właściwemu organowi wraz z odpowiednimi dowodami wymaganymi przez właściwy organ, w ciągu piętnastu dni roboczych od dnia, w którym beneficjent lub upoważniona przez niego osoba są w stanie dokonać tej czynności.

Konkretyzacją przywołanych powyżej przepisów jest § 15 umowy o przyznaniu pomocy dla poddziałania 4.2. Zgodnie z tym postanowieniem, ARiMR na wniosek beneficjenta może zwolnić go w całości bądź w części z zobowiązań określonych umową w przypadku zaistnienia siły wyższej albo wyjątkowych okoliczności określonych w cytowanych wyżej przepisach. Dodatkowo, zgodnie z przywołanym przepisem, w odniesieniu do poddziałań, w których pomoc jest przyznawana na podstawie umowy, istnieje możliwość wyrażenia przez ARiMR zgody na spełnienie zobowiązań w innym terminie.

2) Podmioty zawierające umowy o przyznaniu pomocy w ramach poddziałania w przypadku poddziałań/ operacji typu:

- 4.1 Modernizacja gospodarstw rolnych,
- 5.1 Inwestycje zapobiegające zniszczeniu potencjału produkcji rolnej,
- 5.2 Inwestycje odtwarzające potencjał produkcji rolnej,
- 6.4 Wsparcie inwestycji w tworzenie i rozwój działalności pozarolniczej,

są zobowiązane w okresie trwałości operacji, liczącym do dnia, w którym upłynie 5 lat od dnia dokonania przez ARiMR płatności końcowej, m.in. do:

- a) nieprzenoszenia posiadania lub prawa własności nabytych dóbr, wybudowanych, rozbudowanych, nadbudowanych, przebudowanych, wyremontowanych w połączeniu z modernizacją budynków lub budowli, na które została przyznana i wypłacona pomoc, oraz ich wykorzystywania zgodnie z przeznaczeniem i celem operacji, z wyłączeniem stosowania czasowego przenoszenia własności na zabezpieczenie wierzytelności jako formy zabezpieczeń kredytów/pożyczek udzielanych na realizację operacji, z zastrzeżeniem postanowień umowy dot. kwestii następcy/nabywcy,
- b) prowadzenia działalności, której służyła realizacja operacji, lub której prowadzenie stanowiło warunek przyznania pomocy, bez zmiany sposobu lub miejsca jej wykonywania i z wykorzystaniem zrealizowanego zakresu rzeczowego operacji, z zastrzeżeniem postanowień umowy dot. kwestii następcy/nabywcy.

W przypadku natomiast poddziałania 6.4 Wsparcie inwestycji w tworzenie i rozwój działalności pozarolniczej, wskazane wyżej zobowiązania winny być wykonywane przez beneficjenta do upływu 3 lat liczonych od dnia płatności końcowej.

Jednocześnie należy stwierdzić, że na beneficjentów poddziałań 4.1, 5.1, 5.2 oraz 6.4 został także nałożony obowiązek niezwłocznego informowania Agencji o planowanych albo zaistniałych zdarzeniach związanych ze zmianą sytuacji faktycznej lub prawnej beneficjenta, jego przedsiębiorstwa lub operacji w zakresie mogącym mieć wpływ na realizację operacji zgodnie z postanowieniami umowy, wypłatę pomocy lub spełnienie wymagań, określonych w Programie, przepisach ustawy i rozporządzenia lub umowie.

Przykładowo, w umowie dla operacji typu „Modernizacja gospodarstw rolnych” w § 14 oraz § 15 określono na jakich warunkach możliwe jest wyrażenie przez ARiMR zgody na zmiany dotyczące np. wykazu działek ewidencyjnych, na których realizowane są inwestycje trwale związane z nieruchomością, zmiany związane z przeniesieniem własności lub posiadania gospodarstwa rolnego lub jego części związanych z realizacją inwestycji. Umowa wskazuje również, w § 13 ust. 1 pkt. 2 lit. d, że w przypadku naruszenia warunków w zakresie sposobu i miejsca prowadzenia działalności związanej z przyznaną pomocą wymagany jest zwrot pobranej kwoty pomocy.

Niewypełnienie przez beneficjentów zobowiązań, określonych w umowie o przyznaniu pomocy, może pociągać za sobą sankcje finansowe, określone w umowie oraz aktach normatywnych, które zostały wskazane w pkt 1 w zakresie poddziałania 4.2. (określone w art. 71 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dn.17 grudnia 2013 roku).

Powyższa regulacja dała podstawę prawną do uregulowania w umowie o przyznaniu pomocy postanowień w zakresie konieczności dochodzenia zwrotu wypłaconych beneficjentom środków finansowych, na przykładzie poddziałania 4.1, jest to § 13 ust. 1 umowy o przyznaniu pomocy.

Natomiast na podstawie § 13 ust. 3 wyżej wspomnianej umowy, beneficjent może zachować wypłaconą pomoc w całości albo w części w odniesieniu do operacji, która została zrealizowana zgodnie z warunkami określonymi w przepisach oraz umowie lub w przypadku, gdy taki beneficjent został zwolniony z zobowiązań w związku z zaistnieniem siły wyższej lub wystąpieniem wyjątkowych okoliczności. Jednocześnie, co wynika z § 13 ust. 4-6 umowy o przyznaniu pomocy, beneficjent w przypadku naruszenia zobowiązań jest zobowiązany do zwrotu środków wraz z odsetkami liczonymi poczynając od upływu 60 dni od dnia odbioru wezwania do zwrotu do dnia zapłaty, w wysokości ustalonej jak dla zaległości podatkowych.

Wyjaśnić należy, że samo zrealizowanie przez beneficjenta inwestycji oraz poniesienie kosztów kwalifikowalnych nie warunkuje wypłaty przez Agencję pomocy, konieczne jest spełnienie warunków określonych w § 10 umowy o przyznaniu pomocy.

Niezależnie od powyższego, w ramach określonych w niniejszym punkcie pisma poddziałań/operacji znajdują swoje analogiczne zastosowanie przepisy i postanowienia umów w zakresie wystąpienia siły wyższej albo wyjątkowych okoliczności określone w pkt 1 niniejszego pisma stanowiącym odpowiedź na pierwsze postawione przez Państwa pytanie.

Jednocześnie wskazać należy, że w ramach PO „Rybnactwo i Morze” nie funkcjonuje – tak jak ma to miejsce w ramach PROW – legalna definicja „siły wyższej” zgodnie z którą, siłę wyższą stanowi m.in. wywłaszczenie całego lub dużej części gospodarstwa rolnego, jeśli takiego wywłaszczenia nie można było przewidzieć w dniu złożenia wniosku.

3) Pomoc w ramach poddziałań premiowych (6.1 „Premie dla młodych rolników”, 6.2 „Pomoc na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich” oraz 6.3 „Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw”, objętych Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, w odróżnieniu od przedstawionych wyżej poddziałań/operacji, jest przyznawana na podstawie decyzji administracyjnej, w której określono szereg zobowiązań.

Beneficjenci tych poddziałań zobowiązani są m.in. do:

- prowadzenia jako kierujący działalności rolniczej w gospodarstwie, którego rozwoju dotyczy biznesplan, co najmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy (§ 22 pkt 1 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 lipca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania, wypłaty oraz zwrotu pomocy finansowej na operacje typu „Premie dla młodych rolników” w ramach poddziałania „Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020) – poddziałanie 6.1,
- osiągnięcia wzrostu wielkości ekonomicznej gospodarstwa przynajmniej o 10% w stosunku do wyjściowej wielkości ekonomicznej gospodarstwa i utrzymania osiągniętego wzrostu przynajmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy (§ 22 pkt 4 lit. d rozporządzenia wymienionego powyżej) – poddziałanie 6.1,
- prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej co najmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy, a w przypadku działalności, która wymaga wpisu do ewidencji

prowadzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego obowiązana do prowadzenia odpowiedniego typu szkół i placówek publicznych, co najmniej do dnia upływu 3 lat od dnia wypłaty drugiej raty pomocy (§ 16 pkt 1 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 lipca 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania, wypłaty oraz zwrotu pomocy finansowej na operacje typu „Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej” w ramach poddziałania „Pomoc na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020) – poddziałanie 6.2,

- prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwie, którego rozwoju dotyczy biznesplan, co najmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy (§ 18 pkt 1 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 października 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania, wypłaty oraz zwrotu pomocy finansowej na operacje typu „Restrukturyzacja małych gospodarstw” w ramach poddziałania „Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020) – poddziałanie 6.3,
- osiągnięcia wzrostu wielkości ekonomicznej gospodarstwa do poziomu co najmniej 10 tys. euro i o co najmniej 20% w stosunku do wyjściowej wielkości ekonomicznej gospodarstwa i utrzymania osiągniętego wzrostu przynajmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy (§ 18 pkt 2 lit. c i lit. d rozporządzenia wymienionego powyżej) – poddziałanie 6.3.

W przypadku niespełnienia warunków, o których mowa w rozporządzeniach wykonawczych, pomoc podlega zwrotowi w całości lub w części. Wysokość sankcji za niespełnienie warunków wynika z przepisów rozporządzeń wykonawczych.

Zgodnie z przepisami rozporządzeń wykonawczych, które to przepisy dotyczą przypadków, w których pomoc została w całości wypłacona beneficjentowi:

- jeżeli w terminie do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy zaprzestał prowadzenia jako kierujący gospodarstwem działalności rolniczej w gospodarstwie, którego rozwoju dotyczy biznesplan, zwrotowi podlega 50% wypłaconej pomocy (§ 26 ust. 2 pkt 1) – poddziałanie 6.1,
- w przypadku nieutrzymania osiągniętego wzrostu wielkości ekonomicznej gospodarstwa zwrotowi podlega 10% wypłaconej kwoty pomocy (§ 26 ust. 2 pkt 3) – poddziałanie 6.1,
- jeżeli w terminie do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy zaprzestał prowadzenia pozarolniczej działalności zwrotowi podlega 100% kwoty pomocy (§ 19 ust. 2 pkt 1) – poddziałanie 6.2,
- jeżeli w terminie do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwie, którego rozwoju dotyczy biznesplan, zwrotowi podlega 50% wypłaconej pomocy (§ 22 ust. 2 pkt 1) – poddziałanie 6.3,
- w przypadku nieutrzymania osiągniętego wzrostu wielkości ekonomicznej gospodarstwa zwrotowi podlega 10% wypłaconej kwoty pomocy (§ 22 ust. 2 pkt 2) – poddziałanie 6.3.

Ponadto, w ramach poddziałań premiowych istnieją również sankcje, które odnoszą się do przypadków pośrednich, tj. pomiędzy wypłatą pierwszej a drugiej raty pomocy. W takich przypadkach, na przykładzie poddziałania 6.1, zgodnie z § 24 ust. 4 pkt 5 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 lipca 2015 r., w sytuacji niespełniania, od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy do dnia złożenia wniosku o płatność drugiej raty pomocy, warunku kierowania gospodarstwem zwrotowi podlega 100% kwoty pierwszej raty pomocy.

Beneficjent w przypadku naruszenia zobowiązań zwraca wypłacone środki wraz z odsetkami jak dla zaległości podatkowych licząc od upływu 60 dni od dnia odbioru decyzji ustalającej wysokość kwoty środków podlegających zwrotowi. Ponadto, złożenie odwołania od decyzji administracyjnej ustalającej wysokość środków podlegających zwrotowi nie wstrzymuje wykonania decyzji wydanej przez organ I instancji.

Należy mieć również na względzie, że w przypadku zaistnienia trudności z realizacją biznesplanu, istnieje możliwość wystąpienia beneficjenta do dyrektora oddziału regionalnego Agencji z wnioskiem o wyrażenie zgody na zmianę założeń biznesplanu w trakcie jego realizacji w zakresie warunków, o których mowa w rozporządzeniach wykonawczych, w tym wydłużenie okresu jego realizacji. Do

wniosku dołącza się zmieniony biznesplan wraz z podaniem przyczyn uzasadniających planowane zmiany.

Niezależnie od powyższego, w ramach określonych w niniejszym punkcie pisma podziałów premiovych znajdują swoje analogiczne zastosowanie przepisy w zakresie wystąpienia siły wyższej albo wyjątkowych okoliczności określone w pkt. 1 niniejszego pisma stanowiącym odpowiedź na pierwsze postawione przez Państwa pytanie. Niemniej jednak, z uwagi na fakt, że postępowanie w sprawie przyznania i wypłaty pomocy jest prowadzone w oparciu o kodeks postępowania administracyjnego, w przypadku stwierdzenia wystąpienia siły wyższej albo wyjątkowych okoliczności rozstrzygnięcie w tym zakresie jest w formie decyzji administracyjnej – art. 29 ust. 4 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

4) W przypadku pomocy finansowej dla organizacji producentów owoców i warzyw na dofinansowanie funduszu operacyjnego, ARiMR wskazuje, iż organizacje producentów owoców i warzyw w ramach zatwierdzonych programów operacyjnych mogą realizować działania zarówno na terenie samej organizacji, jak i w gospodarstwach rolnych swoich członków, jednakże niektóre z inwestycji, z uwagi na swój charakter, mogą być związane z działką, na której te inwestycje wykonano, np.:

- budowa szklarni i montaż tuneli foliowych do ochrony upraw przed warunkami atmosferycznymi,
- budowa, przebudowa, rozbudowa, zakup i montaż systemów służących do nawadniania upraw polowych,
- zakup i montaż instalacji chroniących uprawy owoców i warzyw przed przymrozkami (np. systemy deszczowni, okrywy termoizolacyjne),
- nasadzenia kwalifikowanego materiału szkółkarskiego roślin wieloletnich,
- koszty konstrukcji wspierających związanych z zakładaniem plantacji (np. zakup i montaż np. palików, słupków, linek, wsporników ciężarków, spinaczy, osłon zabezpieczających pnie),
- zakup i montaż instalacji chroniących drzewa i krzewy owocowe oraz uprawy warzywne przed opadami gradu, nadmiernymi opadami deszczu lub ptakami (np. siatki ochronne, przeciwgradowe, specjalistyczne zadaszki i konstrukcje dachowe chroniące przed nadmiernym i intensywnym deszczem).

Wszystkie realizowane przez organizacje producentów działania w ramach zatwierdzonych programów operacyjnych, które zostały uznane za kwalifikowane i otrzymały wsparcie finansowe w wysokości 50% bądź 60% kosztów faktycznie poniesionych, a które mieszczą się w katalogu działań wyżej wymienionych objęte są obligatoryjnymi zobowiązaniami wieloletnimi, które określone zostały w przepisach (w szczególności w art. 31 ust. 4 i 5 rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) nr 2017/891 bądź w Strategii krajowej).

Inwestycje w środki trwałe, aby kwalifikowały się do wsparcia, muszą:

- 1) w ponad 50% dotyczyć/odnosić się do wartości produktów w odniesieniu do których dana organizacja jest uznana. Ponadto, produkty te muszą pochodzić od członków danej organizacji producentów lub członków będących producentami należących do innej organizacji producentów lub zrzeszenia organizacji producentów,
- 2) być stosowane zgodnie z ich przeznaczeniem opisanym w zatwierdzonym programie operacyjnym oraz
- 3) trwale pozostawać zarówno własnością, jak i w posiadaniu organizacji producentów do końca okresu amortyzacji podatkowej środka trwałego lub przez 10 lat, w zależności od tego, który okres jest krótszy, przy czym Strategia krajowa dla niektórych kategorii działań może określać inny okres amortyzacji podatkowej.

Wobec powyższego, naruszenie określonych w przepisach warunków i zobowiązań może skutkować koniecznością zwrotu środków wypłaconych organizacji producentów na pokrycie części kwalifikowanych kosztów inwestycji ujętych w programie operacyjnym, łącznie z określonymi prawem odsetkami, liczonymi od dnia otrzymania nienależnej płatności do dnia jej zwrotu przez beneficjenta.

Jednocześnie należy wskazać, iż organizacja producentów w zakresie roku bieżącego jak i lat następnych, może zgłaszać zmiany do treści programu operacyjnego na zasadach określonych w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 września 2017 r. w sprawie warunków i

trybu zmian programu operacyjnego wprowadzanych w trakcie jego realizacji (Dz.U. z 2017 r. poz. 1754 z późn. zm.).

W przypadku ustalenia, iż w ramach programu operacyjnego zrealizowane zostały inwestycje w środki trwałe na działkach, które zostaną przejęte na potrzeby Centralnego Portu Komunikacyjnego, co do których organizacje producentów podjęły zobowiązania wieloletnie, aby ww. podmioty nie zwracały pomocy finansowej, w zależności od specyfiki inwestycji te powinny zostać odtworzone na innej działce tego samego członka OP lub przeniesione na działkę innego członka OP oraz powinny być nadal wykorzystywane zgodnie z przeznaczeniem opisanym w zatwierdzonym programie operacyjnym przy jednoczesnym złożeniu wniosku o zmianę treści zatwierdzonego programu operacyjnego do Dyrektora Mazowieckiego Oddziału Regionalnego ARiMR. Niemniej jednak, program operacyjny w ramach, którego zrealizowane zostały nasadzenia materiału szkółkarskiego w gminie Teresin realizowany jest do końca 2022 r. Tym samym uwzględniając 5-letni okres jego trwania, złożenie zmian na rok kolejny tj. 2022 r. będzie możliwe najwyżej do 15 września 2021 r., lub do 30 listopada 2022 r. w przypadku zmian wprowadzanych w roku bieżącym, jednakże pod warunkiem iż rolnik w gospodarstwie będzie dysponował powierzchnią, na której takie nasadzenia mógłby odtworzyć lub w przypadku kiedy dokona zwrotu wartości zrealizowanej inwestycji, organizacja zapewni możliwość odtworzenia nasadzeń w innym gospodarstwie za zgodą ich właścicieli. Po upływie 2022 r. złożenie zmian programu operacyjnego nie będzie możliwe.

Uwzględniając powyższe, w sytuacji, gdy budowa CPK prowadzona będzie na terenie działalności organizacji producentów owoców i warzyw lub ich członków – producentów upraw sadowniczych, na którym została zrealizowana inwestycja objęta pomocą finansową, należy w pierwszej kolejności ustalić, czy budowa CPK będzie miała wpływ na podjęte przez ww. podmioty zobowiązania.

5) W ramach Programu Operacyjnego „Rybnictwo i Morze” postanowienia zawarte we wzorach umów o dofinansowanie zobowiązują beneficjenta do:

- 1) osiągnięcia celu operacji nie później niż do dnia złożenia wniosku o płatność końcową;
- 2) zachowania celu operacji przez 5 lat od dnia dokonania płatności końcowej;
- 3) zapewnienia, w trakcie realizacji operacji oraz przez 5 lat od dnia dokonania płatności końcowej, trwałości operacji, o której mowa w art. 71 rozporządzenia nr 1303/2013, w tym:
 - a) prowadzenia działalności związanej z przyznaną pomocą finansową, w miejscu realizacji operacji i nieprzenoszenia miejsca realizacji tej operacji,
 - b) nieprzenoszenia prawa własności rzeczy nabytych w ramach realizacji operacji oraz niezmienniania sposobu ich wykorzystania,
 - c) niewprowadzania istotnych zmian wpływających na charakter operacji, cel operacji lub warunki wdrażania operacji, które mogłyby doprowadzić do naruszenia pierwotnych celów tej operacji.

Następnie, zgodnie z zapisami wzorów umów, w przypadku niewypełnienia powyższych zobowiązań Agencja może wypowiedzieć umowę o dofinansowanie m.in. w przypadku niezachowania/ nieosiągnięcia celu operacji, czy też niezapewnienia trwałości operacji. W konsekwencji, na mocy zapisów umownych, w przypadku nieosiągnięcia celu operacji albo niezachowania celu operacji, beneficjent zwraca pomoc finansową w całości. Natomiast, zgodnie z postanowieniami umownymi, w przypadku niewypełnienia zobowiązania w zakresie zapewnienia, w trakcie realizacji operacji oraz przez 5 lat od dnia dokonania płatności końcowej, trwałości operacji, o której mowa w art. 71 rozporządzenia nr 1303/2013, w tym:

- a) prowadzenia działalności związanej z przyznaną pomocą finansową, w miejscu realizacji operacji i nieprzenoszenia miejsca realizacji tej operacji,
- b) nieprzenoszenia prawa własności rzeczy nabytych w ramach realizacji operacji oraz niezmienniania sposobu ich wykorzystania,
- c) niewprowadzania istotnych zmian wpływających na charakter operacji, cel operacji lub warunki wdrażania operacji, które mogłyby doprowadzić do naruszenia pierwotnych celów tej operacji,

beneficjent zachowuje prawo do części pomocy finansowej, w wysokości odpowiadającej proporcjonalnie tej części operacji lub jej etapu, które zostały zrealizowane lub mogą zostać zrealizowane zgodnie z warunkami określonymi w programie, rozporządzeniu nr 508/2014, rozporządzeniu nr 1303/2013, rozporządzeniu nr 1380/2013, ustawie o EFMR, rozporządzeniu w sprawie danego Priorytetu i w umowie oraz określonymi w innych przepisach dotyczących realizowanej operacji, jeżeli cel operacji został osiągnięty. W przypadku gdy beneficjent zachowuje prawo do części pomocy finansowej, Agencja nie wypowiedzi umowy o dofinansowanie.

W przypadku konieczności zwrotu całości/części pomocy Agencja dochodzi zwrotu pomocy finansowej wraz z odsetkami w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych liczonymi od dnia wypłaty pomocy finansowej, w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

W tym miejscu należy również wskazać, że na gruncie wzorów umów beneficjent jest także zobowiązany do niezwłocznego informowania Agencji o:

- a) okolicznościach mogących mieć wpływ na realizację operacji, wypłatę pomocy finansowej lub spełnienie wymagań określonych w programie, rozporządzeniu nr 508/2014, rozporządzeniu nr 1303/2013, ustawie o EFMR, rozporządzeniu w sprawie danego Priorytetu lub umowie,
- b) planowanych lub zaistniałych zdarzeniach związanych ze zmianą sytuacji faktycznej lub prawnej Beneficjenta w zakresie mogących mieć wpływ na realizację operacji zgodnie z postanowieniami umowy, wypłatę pomocy finansowej lub spełnienie wymagań określonych w programie, rozporządzeniu nr 508/2014, rozporządzeniu nr 1303/2013, ustawie o EFMR, rozporządzeniu w sprawie danego Priorytetu lub umowie.

W sytuacji, gdy beneficjent poinformowałby o planowanym przeniesieniu realizowanej operacji na inną lokalizację, Agencja po przeprowadzonej ocenie i potwierdzeniu, że zmiana lokalizacji umożliwi dalszą realizację operacji w sposób zgodny z wymaganiami, w ślad za postanowieniami wzoru umowy o dofinansowanie zawarłaby z beneficjentem aneks do umowy o dofinansowanie, w zakresie zmiany miejsca realizacji operacji.

6) W przypadku nadzorowanego przez ARiMR działania M03 *Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych* objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, wdrażanego przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa, obejmującego poddziałania: 3.1 Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości i 3.2 Wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez grupy producentów na rynku wewnętrznym:

W poddziałaniu 3.1 pomoc przyznawana jest wnioskodawcom, którzy wytwarzają produkty rolne lub środki spożywcze przeznaczone do spożycia przez ludzi w ramach określonych systemów jakości. Beneficjenci otrzymują wsparcie na koszty związane z uczestnictwem w danym systemie jakości, przez maksymalnie pięć kolejnych lat. Przyznanie pomocy następuje na podstawie decyzji administracyjnej, z beneficjentem nie jest zawierana umowa o przyznaniu pomocy. Z uwagi na fakt, że wypłata wsparcia w ramach poddziałania 3.1 następuje za okres 12 miesięcy wstecz, zaprzestanie przez beneficjenta prowadzenia działalności w danym roku oznacza, że za ten okres nie otrzyma pomocy finansowej.

Z kolei beneficjentami poddziałania 3.2 są grupy producentów, których członkowie również wytwarzają produkty rolne lub środki spożywcze przeznaczone do spożycia przez ludzi w ramach określonych systemów jakości. Wsparcie finansowe w ramach poddziałania 3.2 polega na refundacji kosztów działań informacyjnych i promocyjnych, dotyczących produktów rolnych lub środków spożywczych wytwarzanych w ramach unijnych oraz krajowych systemów jakości. Z beneficjentem poddziałania jest zawierana umowa o przyznaniu pomocy. Po podpisaniu umowy beneficjent zobowiązuje się do spełnienia warunków określonych w Programie, przepisach ustawy, rozporządzenia oraz realizacji operacji zgodnie z postanowieniami umowy, a w szczególności m.in. do zachowania ciągłości działania grupy producentów przez czas nie krótszy niż okres trwania umowy oraz wynikających z niej obowiązków, przy czym okres realizacji zobowiązań umownych przez beneficjenta upływa po 5 latach od otrzymania przez beneficjenta płatności końcowej.

Zgodnie z postanowieniami umownymi wypłata pomocy w ramach poddziałania 3.2 następuje na podstawie wniosku o płatność, jeżeli beneficjent m.in. zrealizował lub realizuje zobowiązania określone w umowie. Sankcją za niezachowanie ciągłości działania grupy producentów przez okres trwania umowy oraz wynikających z niej obowiązków jest pomniejszenie kwoty pomocy do wypłaty o 1% tej kwoty za każdy miesiąc niezachowania ciągłości.

Natomiast w przypadku m.in. nieosiągnięcia celu operacji i wskaźników jego realizacji czy odstąpienia przez Beneficjenta od realizacji operacji lub zobowiązań wynikających z umowy po wypłacie pomocy, następuje wypowiedzenie umowy, co skutkuje obowiązkiem zwrotu wypłaconej pomocy. Beneficjent może zachować prawo do całości albo części pomocy w części dotyczącej operacji, która została prawidłowo zrealizowana lub jeżeli uzyskał zwolnienie ze zobowiązań wskutek wystąpienia okoliczności o charakterze siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności. Beneficjent zwraca nienależnie lub nadmiernie pobraną kwotę pomocy powiększoną o odsetki, które naliczane są w

wysokości jak dla zaległości podatkowych, za okres między terminem zwrotu środków przez beneficjenta wyznaczonym w piśmie powiadamiającym o konieczności zwrotu, a datą zwrotu całości zadłużenia lub odliczenia.

7) W przypadku działań/podziałów/typów operacji objętych Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 delegowanych przez ARiMR do samorządów województw (działanie 19: „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER”; poddziałanie 4.3: „Wsparcie na inwestycje związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa” – typ operacji „Scalanie gruntów” oraz działanie 7: „Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich”):

Beneficjenci, podpisując umowę o przyznaniu pomocy, zobowiązują się do spełnienia warunków określonych w Programie, przepisach ustawy i rozporządzenia oraz realizacji operacji zgodnie z postanowieniami umowy, a w szczególności m.in. do dnia, w którym upłynie 5 lat od dnia wypłaty przez ARiMR płatności końcowej, nieprzenoszenia prawa własności lub posiadania rzeczy nabytych w ramach realizacji operacji oraz ich wykorzystania zgodnie z przeznaczeniem i celem operacji, do zapewnienia trwałości operacji zgodnie z art. 71 rozporządzenia nr 1303/2013, a także do niezwłocznego informowania o planowanych albo zaistniałych zdarzeniach związanych ze zmianą sytuacji faktycznej lub prawnej beneficjenta, mogących mieć wpływ na realizację operacji zgodnie z postanowieniami umowy, wypłatę pomocy lub spełnienie wymagań określonych w Programie i aktach prawnych wymienionych w umowie.

Ponadto, w ramach poddziałania 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”, w przypadku realizacji operacji w zakresie podejmowania działalności gospodarczej, beneficjenci zobowiązują się do podjęcia działalności gospodarczej oraz do jej wykonywania przez łącznie co najmniej 2 lata, w okresie od dnia zawarcia umowy do dnia, w którym upływają 2 lata od dnia wypłaty przez ARiMR drugiej transzy pomocy. Natomiast w przypadku realizacji operacji polegającej na rozwijaniu działalności gospodarczej beneficjenci zobowiązują się do zapewnienia trwałości operacji zgodnie z art. 71 rozporządzenia nr 1303/2013 w okresie 5 lat od dnia wypłaty płatności końcowej, a w przypadku prowadzenia mikroprzedsiębiorstwa albo małego przedsiębiorstwa w rozumieniu przepisów rozporządzenia nr 651/2014 w okresie 3 lat od dnia wypłaty płatności końcowej, a także do dnia, w którym upłynie 5/3 lata od dnia wypłaty płatności końcowej nieprzenoszenia prawa własności lub posiadania nabytych dóbr, wybudowanych, przebudowanych, wyremontowanych w połączeniu z modernizacją budynków lub budowli, na które została przyznana i wypłacona pomoc, oraz ich wykorzystywania w sposób zgodny z przeznaczeniem i celami operacji, jak również do prowadzenia działalności związanej z przyznaną pomocą, której służyła realizacja operacji, lub której prowadzenie stanowiło warunek przyznania pomocy, bez zmiany sposobu lub miejsca jej prowadzenia i z wykorzystaniem zrealizowanego zakresu rzeczowego operacji.

Zgodnie z postanowieniami umownymi wypłata pomocy w ramach działań/podziałów/typów operacji delegowanych przez ARiMR do samorządów województw następuje na podstawie wniosku o płatność, jeżeli beneficjent m.in. zrealizował lub realizuje zobowiązania określone w umowie. W przypadku, gdy beneficjent nie spełnił warunków umownych, środki finansowe z tytułu pomocy mogą być wypłacone w części dotyczącej operacji lub jej etapu, która została zrealizowana zgodnie z tymi warunkami, oraz jeżeli cel operacji został osiągnięty lub może zostać osiągnięty do dnia złożenia wniosku o płatność końcową. W przypadku, gdy beneficjent nie spełnił któregośkolwiek z warunków, o których mowa powyżej, oraz nie zaistniały okoliczności umożliwiające wypłatę części pomocy lub zostały naruszone warunki przyznania pomocy, następuje odmowa wypłaty całości pomocy.

W przypadku m.in. nieosiągnięcia celu operacji i wskaźników jego realizacji czy odstąpienia przez Beneficjenta od realizacji operacji lub zobowiązań wynikających z umowy po wypłacie pomocy, następuje wypowiedzenie umowy, co skutkuje obowiązkiem zwrotu wypłaconej pomocy. Beneficjent może zachować prawo do całości albo części pomocy w części dotyczącej operacji, która została prawidłowo zrealizowana lub jeżeli uzyskał zwolnienie ze zobowiązań wskutek wystąpienia okoliczności o charakterze siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności. Beneficjent zwraca nienależnie lub nadmiernie pobraną kwotę pomocy powiększoną o odsetki, które naliczane są w wysokości jak dla zaległości podatkowych, za okres między terminem zwrotu środków przez beneficjenta wyznaczonym w piśmie powiadamiającym o konieczności zwrotu, a datą zwrotu całości zadłużenia lub odliczenia.

W przypadku określania kwoty pomocy do zwrotu należy mieć na względzie, że w razie niezapewnienia trwałości operacji zgodnie z art. 71 rozporządzenia nr 1303/2013 we wskazanym w umowie okresie, zwrotowi podlega kwota proporcjonalna do okresu, w którym nie spełniono wymagań w tym zakresie. W analogiczny sposób sankcja jest wyliczana w sytuacji naruszenia ograniczeń lub warunków w zakresie przenoszenia własności lub posiadania rzeczy nabytych w ramach realizacji operacji lub sposobu ich wykorzystywania, a także sposobu lub miejsca prowadzenia działalności związanej z przyznaną pomocą. Z kolei w przypadku operacji polegających na podejmowaniu działalności gospodarczej w ramach poddziałania 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”, na gruncie postanowień umownych niespełnienie zobowiązania do wykonywania działalności gospodarczej przez łącznie co najmniej 2 lata, w okresie od dnia zawarcia umowy do dnia, w którym upływają 2 lata od dnia wypłaty przez ARiMR drugiej transzy pomocy, skutkuje obowiązkiem zwrotu 100% wypłaconej kwoty pomocy.

8) W zakresie płatności bezpośrednich, które choć nie są pomocą realizowaną w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich są najczęściej udzielanym wsparciem finansowym przez ARiMR wskazać należy, iż zgodnie z treścią art. 7 ustawy z dnia 5 lutego 2015 r. o płatnościach w ramach systemów wsparcia bezpośredniego (Dz.U. z 2020 r. poz. 1341 z późn. zm.) ww. płatności są przyznawane rolnikowi, jeżeli został mu nadany numer identyfikacyjny na podstawie przepisów o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności oraz łączna powierzchnia gruntów objętych obszarem zatwierdzonym będących w posiadaniu wnioskodawcy jest nie mniejsza niż 1 ha. W przypadku terminowego złożenia wniosku na podstawie decyzji administracyjnej rolnikowi jest przyznawana płatność obszarowa ustalona, jako iloczyn powierzchni obszaru zatwierdzonego do danej płatności i stawki tej płatności na 1 hektar powierzchni, po uwzględnieniu art. 8 ust. 1, 3 i 4 rozporządzenia nr 1307/2013 oraz zmniejszeń, wykluczeń lub pozostałych kar administracyjnych wynikających ze stwierdzonych nieprawidłowości lub niezgodności, w tym tych odnoszących się do braku kwalifikowalności powierzchni

Jednocześnie podkreślenia wymaga, iż art. 31 wskazanej powyżej ustawy wskazuje, iż w kompetencji kierownika biura powiatowego Agencji właściwego ze względu na miejsca zamieszkania lub siedziby rolnika, jest uznawanie przypadków działania siły wyższej lub wystąpienia nadzwyczajnych okoliczności, o których mowa w art. 2 ust. 2 rozporządzenia nr 1306/2013. Uznanie danego przypadku za działanie siły wyższej lub wystąpienie nadzwyczajnych okoliczności, o których mowa w ww. rozporządzeniu wspólnotowym albo odmowa takiego uznania następuje w decyzji w sprawie przyznania płatności w ramach systemów wsparcia bezpośredniego.

Jak wskazano wcześniej, pojęcie siły wyższej należy rozumieć, jako nadzwyczajne i nieprzewidywalne okoliczności niezależne od podmiotu, który się na nie powołuje, których następstw nie można było uniknąć mimo zachowania należytej staranności. Jednocześnie podkreślenia wymaga, iż katalog zdarzeń określony przez prawodawcę unijnego jako siła wyższa lub nadzwyczajne okoliczności ma charakter katalogu otwartego, co stanowi o możliwości uznania przez właściwego kierownika biura powiatowego ARiMR w wyniku indywidualnego rozpatrzenia danej sprawy, przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności faktycznych i dowodów występujących w sprawie, zdarzenia innego niż wymienianego w art. 2 ust. 2 rozporządzenia nr 1306/2013 za przypadek działania siły wyższej lub wystąpienia nadzwyczajnych okoliczności. W przypadku wystąpienia nadzwyczajnych okoliczności, które mogą mieć wpływ na powierzchnię kwalifikującą się do płatności, rolnik powinien złożyć do biura powiatowego ARiMR pisemne oświadczenie o zaistniałych okolicznościach, w terminie 15 dni roboczych od dnia, w którym rolnik lub upoważniona przez niego osoba są w stanie dokonać takiej czynności oraz dostarczyć dowód potwierdzający wystąpienie siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności. Dowodem potwierdzającym wystąpienie siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności, może być na podstawie art. 75 § 1 Kodeksu postępowania administracyjnego wszystko, co może przyczynić się do wyjaśnienia sprawy, a nie jest sprzeczne z prawem.

Jeżeli dostarczone do dnia wydania decyzji dowody potwierdzające działanie siły wyższej i nadzwyczajnych okoliczności zostaną uznane przez kierownika biura powiatowego ARiMR za stanowiące podstawę do uznania wystąpienia siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności, rolnik zachowuje prawo do uzyskania płatności w ramach systemów wsparcia bezpośredniego, do gruntów rolnych, których dotyczyło działanie siły wyższej lub wystąpienie nadzwyczajnych okoliczności.

9) Odnosnie **płatności ONW**, która stanowi instrument wsparcia finansowego dla rolników prowadzących działalność rolniczą na obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami w pierwszej kolejności należy wskazać, iż są to płatności roczne do hektara, mające na celu zrekompensowanie producentom rolnym wszystkich lub części dodatkowych kosztów i utraconych dochodów związanych z ograniczeniami dla produkcji rolnej na danym obszarze. Powyższe oznacza, iż ich udzielenie jest uzależnione od prowadzenia na gruntach rolnych działalności rolniczej przez cały rok kalendarzowy, w którym składa wniosek o przyznanie ww. płatności, a zatem niespełnienie ww. warunku może skutkować odmową przyznania płatności, a w przypadku realizacji przez rolnika zobowiązań 5-letnich nałożeniem sankcji polegających na konieczności dokonania zwrotu udzielonej dotychczas pomocy w całości lub w części, a ich wysokość będzie uzależniona od wielkości powierzchni gruntu rolnego, na którym pomimo zobowiązania, rolnik zaniechał prowadzenia działalności rolnej.

W tym miejscu należy wskazać, iż beneficjent płatności ONW, zgodnie z treścią art. 4 ust. 1 akapit trzeci rozporządzenia (UE) nr 640/2014, nie będzie zobowiązany do dokonania zwrotu udzielonej pomocy w przypadku zaistnienia siły wyższej lub wystąpienia nadzwyczajnych okoliczności, o których mowa w art. 2 ust. 2 rozporządzenia nr 1306/2013, a dodatkowo w przypadku zobowiązań wieloletnich, zobowiązania jak i płatności za ich realizację są kontynuowane w kolejnych latach zgodnie z ich pierwotnym okresem trwania. Jeżeli natomiast w roku składania wniosku o przyznanie płatności ONW wystąpiła siła wyższa lub nadzwyczajne okoliczności do dnia wydania decyzji, a dowody zostały uznane przez kierownika biura powiatowego ARiMR za potwierdzające wystąpienie ww. zdarzeń, płatność ONW w danym roku nie przysługuje i nie stosuje się kar administracyjnych z tytułu przedeklarowania powierzchni. Jeżeli płatność ONW została wypłacona i wystąpiła siła wyższa lub nadzwyczajne okoliczności za rok, za który przyznano płatność, nie ustala się kwot nienależnie pobranych (kwot do zwrotu).

Podobnie jak w przypadku płatności bezpośrednich w przypadku wystąpienia nadzwyczajnych okoliczności, które mogą mieć wpływ na powierzchnię kwalifikującą się do płatności, rolnik powinien złożyć do biura powiatowego ARiMR pisemne oświadczenie o zaistniałych okolicznościach, w terminie 15 dni roboczych od dnia, w którym rolnik lub upoważniona przez niego osoba są w stanie dokonać takiej czynności oraz dostarczyć dowód potwierdzający wystąpienie siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności.

Organem właściwym do uznania zgłoszonego zdarzenia za przypadek siły wyższej lub wystąpienia okoliczności o charakterze nadzwyczajnym, zgodnie z art. 29 ust. 3 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz.U. z 2021 r., poz. 182) w zw. z § 5 ust. 2 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 marca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania "Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz.U. z 2015 r. poz. 364), jest kierownik biura powiatowego właściwy ze względu na miejsce zamieszkania lub siedzibę rolnika.

10) W zakresie wskazania na możliwość zastosowania przepisów dotyczących siły wyższej lub stwierdzenia wystąpienia okoliczności o charakterze nadzwyczajnym odnośnie płatności zalesieniowych należy wziąć pod uwagę okresy w których były zawierane przez beneficjentów zobowiązania wieloletnie dotyczące działań zalesieniowych podejmowanych przez rolników w ramach PROW 2004 – 2006 (zobowiązanie 20- letnie), PROW 2007 – 2013 (zobowiązanie 15- letnie) oraz PROW 2014 – 2020 (zobowiązanie 12-letnie).

Zalesianie gruntów rolnych w ramach PROW 2004-2006:

Producent rolny, który otrzymał płatność na zalesianie gruntów rolnych i realizuje zobowiązanie polegające na prowadzeniu założonej uprawy leśnej, przez 20 lat od dnia uzyskania pierwszej płatności na zalesianie, podlega sprawdzeniu tego faktu w kontroli administracyjnej lub kontroli na miejscu.

W przypadku stwierdzenia, że producent rolny nie realizuje podjętego zobowiązania dotyczącego prowadzenia uprawy leśnej przez okres trwania zobowiązania, ARiMR przeprowadza postępowanie

wyjaśniające w kontekście okoliczności, które spowodowały zaniechanie realizacji podjętego przez producenta rolnego zobowiązania.

Wywłaszczenie dużej części gospodarstwa, jeżeli takiego wywłaszczenia nie można było przewidzieć w dniu podjęcia zobowiązania i co się z tym wiąże zaniechanie prowadzenia uprawy leśnej w całości lub części, może zostać zaliczone do jednej kategorii zdarzeń o charakterze siły wyższej, o których mowa w art. 39 ust. 1 rozporządzenia Komisji (WE) nr 817/2004. Analogicznie za wyżej wymienione zdarzenie może zostać uznane zaniechanie pielęgnacji i prowadzenia uprawy leśnej w całości lub części przez rolnika w skutek wydanie przez właściwy organ, na podstawie przepisów o ochronie gruntów rolnych i leśnych, decyzji o przeznaczeniu gruntów objętych zobowiązaniem, na cele nierolnicze i nieleśne, o czym stanowi § 13 ust. 5 rozporządzenia zalesieniowego PROW 2004-2006. Uznanie przypadku siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności powoduje, że pomoc na zalesianie nie jest zmniejszana za dany rok i nie podlega zwrotowi w całości lub części w przypadku, gdy producent rolny zlikwidował uprawę leśną albo nie ma możliwości prowadzenia założonej uprawy zgodnie z podjętym zobowiązaniem. W kolejnych latach płatność wypłacana jest do zmniejszonej powierzchni (na której pozostała uprawa leśna).

O fakcie działania siły wyższej lub wystąpienia nadzwyczajnych okoliczności, producent rolny powinien powiadomić kierownika biura powiatowego ARiMR właściwego ze względu na miejsce zamieszkania lub siedzibę rolnika, o zaistniałych okolicznościach, w terminie 10 dni roboczych od dnia, w którym on lub upoważniona przez niego osoba są w stanie dokonać takiej czynności wraz z dowodami potwierdzającymi wystąpienie siły wyższej.

W tym miejscu należy wskazać, iż zgodnie z treścią art. 38 rozporządzenia (WE) nr 817/2004, gdy beneficjent nie jest w stanie nadal wypełniać podjętego zobowiązania ze względu na fakt, że gospodarstwo jest przedmiotem nowego podziału działek lub innych podobnych podejmowanych publicznie środków związanych ze scalaniem gruntów i co się z tym wiąże które nastąpiło niezależnie od producenta rolnego zaniechanie pielęgnacji i prowadzenia uprawy leśnej przez niego w całości lub części, nie jest uznawane za przypadek działania siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności i producent rolny nie ma obowiązku informowania o tym fakcie w terminie 10 dni roboczych od dnia, w którym producent rolny lub upoważniona przez niego osoba są w stanie dokonać takiej czynności. Jednakże, w tym przypadku jednak rolnik, chcąc uniknąć konsekwencji wynikających z braku realizacji przez niego zaciągniętego zobowiązania powinien, dla potwierdzenia ww. faktu przedłożyć do właściwego kierownika biura powiatowego ARiMR decyzję starosty w sprawie scalenia gruntów lub decyzję zatwierdzającą podział nieruchomości wydaną przez wójta, burmistrza albo prezydenta miasta.

Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne (PROW 2007-2013):

W przypadku stwierdzenia w kontroli administracyjnej lub kontroli na miejscu, że rolnik nie realizuje podjętego zobowiązania dotyczącego prowadzenia uprawy leśnej przez 15 lat od dnia uzyskania pierwszej płatności na zalesianie, Agencja przeprowadza postępowanie wyjaśniające w kontekście okoliczności, które spowodowały zaniechanie realizacji podjętego przez rolnika zobowiązania.

Zaniechanie pielęgnacji lub prowadzenia uprawy leśnej (w całości lub części), wynikające m.in. z wywłaszczenia dużej części gospodarstwa, jeżeli takiego wywłaszczenia nie można było przewidzieć w dniu podjęcia zobowiązania, jak również wynikające z wystąpienia okoliczności wskazanych w § 18 ust. 2 oraz ust 3 rozporządzenia zalesieniowego PROW 2007-2013, obejmującej wywłaszczenie zgodnie z przepisami o gospodarce nieruchomościami lub innej okoliczności, której nie można było przewidzieć w dniu rozpoczęcia realizacji zobowiązania, mającej wpływ na realizację tego zobowiązania i będącej wynikiem przyczyn niezależnych od rolnika, może zostać uznane za zdarzenie o charakterze siły wyższej, o której mowa w art. 47 rozporządzenia (WE) nr 1974/2006.

W każdym przypadku działania siły wyższej lub wystąpienia nadzwyczajnych okoliczności, rolnik powinien powiadomić kierownika biura powiatowego ARiMR właściwego ze względu na miejsce zamieszkania lub siedzibę rolnika, o zaistniałych okolicznościach, w terminie 10 dni roboczych od dnia, w którym rolnik lub upoważniona przez niego osoba są w stanie dokonać takiej czynności wraz z dowodami potwierdzającymi wystąpienie siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności.

Uznanie przypadku siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności powoduje, że pomoc na zalesianie jest zmniejszana i nie podlega zwrotowi w całości lub części, w przypadku gdy, rolnik zlikwidował uprawę leśną albo nie ma możliwości prowadzenia założonej uprawy zgodnie z podjętym

zobowiązaniem. Jako dowód wystąpienia siły wyższej albo nadzwyczajnych okoliczności dotyczącej wywłaszczenia dużej części gospodarstwa, rolnik może przedłożyć decyzję administracyjną właściwego organu (np. starosty) w sprawie wywłaszczenia nieruchomości (zalesionych gruntów objętych zobowiązaniem).

W przypadku uznania przez kierownika biura powiatowego zaistniałej sytuacji jako siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności, do powierzchni gruntów objętych nią nie jest przyznawana pomoc. Okoliczności związane z uznaniem danego przypadku za działanie siły wyższej lub wystąpieniem nadzwyczajnych okoliczności, albo odmowa takiego uznania są wskazane w uzasadnieniu do decyzji o wypłacie pomocy na zalesianie.

Wsparcie na zalesianie i tworzenie terenów zalesionych (PROW 2014-2020) oraz Wsparcie na inwestycje zwiększające odporność ekosystemów leśnych i ich wartość dla środowiska (PROW 2014-2020):

W przypadku wystąpienia nadzwyczajnych okoliczności lub siły wyższej, które mogą mieć wpływ na powierzchnię kwalifikującą się do płatności, rolnik powinien złożyć do biura powiatowego ARiMR pisemne oświadczenie o zaistniałych okolicznościach, opatrzone czytelnym podpisem i datą złożenia, w terminie 15 dni roboczych od dnia, w którym rolnik lub upoważniona przez niego osoba są w stanie dokonać takiej czynności oraz dostarczyć dowody potwierdzające wystąpienie nadzwyczajnych okoliczności lub siły wyższej.

Zgodnie z art. 4 ust. 1 akapit trzeci rozporządzenia (UE) nr 640/2014 w odniesieniu do pomocy na zalesienie nie jest wymagany częściowy lub całkowity zwrot wcześniej wypłaconego wsparcia w przypadku działania siły wyższej lub wystąpienia nadzwyczajnych okoliczności, o której mowa w art. 2 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1306/2013.

W przypadku zobowiązań lub płatności wieloletnich, nie wymaga się zwrotu wsparcia otrzymanego w poprzednich latach, a zobowiązania lub płatności są kontynuowane w kolejnych latach zgodnie z ich pierwotnym okresem trwania.

Jeżeli w roku składania wniosku wystąpiła siła wyższa lub nadzwyczajne okoliczności, do dnia wydania decyzji i dowody zostały uznane przez kierownika biura powiatowego ARiMR, pomoc w danym roku nie przysługuje i nie stosuje się kar administracyjnych z tytułu przedeklarowania powierzchni. Jeżeli pomoc została przyznana, nie ustala się kwot nienależnie pobranych (kwot do zwrotu).

W przypadku, gdy rolnik posiada zobowiązanie do pielęgnacji zalesienia wykonanego na gruncie lub zalesienia występującego na gruncie w skutek sukcesji naturalnej i utrzymania zalesienia wykonanego na gruncie i wystąpiły okoliczności nadzwyczajne lub siła wyższa skutkujące zniszczeniem założonej uprawy lub jej części lub zabezpieczenia w całości lub w części założonej uprawy leśnej przed zwierzyną przed przyznaniem pomocy na zalesienie, pomocy nie przyznaje się (w całości lub w części).

Zgodnie art. 29 ust. 3 i ust. 4 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz.U. z 2021 r., poz. 182, ze zm.), kierownik biura powiatowego ARiMR, ustalony ze względu na miejsce zamieszkania lub siedzibę rolnika, jest właściwy w sprawach uznawania przypadków działania siły wyższej lub wystąpienia nadzwyczajnych okoliczności, o których mowa w art. 2 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1306/2013.

11) Odnosnie płatności rolno-środowiskowo-klimatycznych oraz ekologicznych wskazać należy, iż ich realizacja wiąże się z koniecznością przestrzegania wymogów przypisanych do poszczególnych pakietów i wariantów tych zobowiązań, w tym także z posiadaniem gruntów objętych ww. wsparciem przez cały okres jego trwania.

Dotychczas zobowiązania ekologiczne i rolno-środowiskowo-klimatyczne podejmowane były na okres 5 lat.

Zobowiązanie ekologiczne bądź rolno-środowiskowo-klimatyczne realizowane jest od dnia 15 marca roku złożenia pierwszego wniosku o płatność ekologiczną lub rolno-środowiskowo-klimatyczną do dnia 14 marca ostatniego roku realizacji zobowiązania, co oznacza przykładowo, iż 5 letnie zobowiązanie ekologiczne podjęte w 2018 roku realizowane jest od dnia 15 marca 2018 do dnia 14 marca 2023 roku).

Od dnia 15 marca 2021 roku zobowiązania te w zależności od tego, jakie pakiety rolnik będzie realizował, podejmowane będą na okres pięciu, trzech lub dwóch lat. Zaprzeszanie działalności rolniczej przez rolnika na działkach objętych zobowiązaniem powoduje, że rolnik nie może na tych gruntach dalej wykonywać zobowiązań.

W przypadku, płatności ekologicznej oraz płatności rolno-środowiskowo-klimatycznej, jeżeli w roku składania wniosku o przyznanie tych płatności wystąpiła siła wyższa lub nadzwyczajne okoliczności, płatność ta w danym roku nie przysługuje i nie stosuje się kar administracyjnych z tytułu przedeklarowania powierzchni.

Zgodnie z art. 4 ust. 1 akapit drugi rozporządzenia (UE) nr 640/2014 w sytuacji, gdy beneficjent nie jest w stanie wykonać zobowiązania w wyniku siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności i nie wystąpiły dodatkowe koszty lub utracone dochody przed wystąpieniem siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności o których mowa w art. 2 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1306/2013, nie przyznaje się płatności rolno-środowiskowo-klimatycznej lub płatności ekologicznej, ale tylko za część, na którą wpływ miało działanie uznano jako siła wyższa lub okoliczność nadzwyczajna (płatność zostaje zmniejszona w danym roku).

W przypadku, gdy nie zostały spełnione warunki do przyznania płatności rolno-środowiskowo-klimatycznej lub płatności ekologicznej w ramach danego pakietu, nie przyznaje się wnioskowanej w jego ramach płatności i nie ustala się kwoty do zwrotu z tytułu zaniechania realizacji zobowiązania oraz kar administracyjnych.

W przypadku, gdy na skutek wystąpienia siły wyższej lub wystąpienia okoliczności nadzwyczajnych nie są realizowane wymogi, o których mowa w załączniku nr 2 do rozporządzenia rolno-środowiskowo-klimatycznego oraz rozporządzenia ekologicznego, płatność zmniejsza się o współczynnik określony w załączniku nr 8 do rozporządzenia rolno-środowiskowo-klimatycznego lub w załączniku nr 10 do rozporządzenia ekologicznego.

Zgodnie z art. 29 ust. 3 i ust. 4 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz.U. z 2021 r., poz. 182), kierownik biura powiatowego ARiMR, ustalony w oparciu o miejsce zamieszkania lub siedzibę rolnika, jest właściwy w sprawach uznawania przypadków działania siły wyższej lub wystąpienia nadzwyczajnych okoliczności, o których mowa w art. 2 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1306/2013.

2. Czy pozycję beneficjenta różnicować będzie procedura dobrowolnego wykupu w stosunku do wywłaszczenia?

Zarówno procedura dobrowolnego wykupu jak wywłaszczenia wiąże się z zaprzestaniem działalności rolniczej na danym terenie i nie ma znaczenia, z powodu której z procedur to następuje.

Dobrowolny wykup jak i wywłaszczenie może być rozpatrywane i uznane jako zdarzenie siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności, bowiem nie można z góry wykluczyć przyjęcia, iż w konkretnym przypadku doszłoby do działania siły wyższej, z zarówno w warunkach wykupu dobrowolnego, jak i wywłaszczenia. Jednak okoliczność tą należy analizować indywidualnie w każdej sprawie. Jednocześnie należy podkreślić fakt, że znaczenie mają okoliczności i czas w jakich rolnik powziął informacje o wykupie bądź wywłaszczeniu tj. czy sytuacja była znana rolnikowi w momencie składania wniosku o daną płatność.

Beneficjent – zgodnie z art.4 ust.2 rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) nr 640/2014 z dnia 11 marca 2014 r. uzupełniającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 w odniesieniu do zintegrowanego systemu zarządzania i kontroli oraz warunków odmowy lub wycofania płatności oraz do kar administracyjnych mających zastosowanie do płatności bezpośrednich, wsparcia rozwoju obszarów wiejskich oraz zasady wzajemnej zgodności (Dz. Urz. UE L 181 z 20.06.2014 r., str. 48), ma obowiązek zgłosić wraz z odpowiednimi dowodami, w ciągu piętnastu dni roboczych od dnia, w którym beneficjent lub upoważniona przez niego osoba są w stanie dokonać tej czynności, wystąpienie okoliczności, które uważa za przejaw działania siły wyższej.

Powyższe oznacza, że aby dane zdarzenie uznać za działanie siły wyższej muszą być spełnione określone warunki tj. termin zgłoszenia, przedstawienie dokumentów potwierdzających jej wystąpienie oraz nieprzewidywalność, tzn. czy podejmująca działanie rolnik faktycznie nie wiedział o tym, że w wyniku planowanych działań inwestycyjnych nie będzie mógł prowadzić na zgłoszonych działach gruntach działalności rolniczej bądź zrealizować podjętych zobowiązań.

Brak możliwości realizacji podjętych zobowiązań i prowadzenia działalności rolniczej niezależnie czy nastąpi w ramach procedury dobrowolnego wykupu, czy też procedury wywłaszczenia musi bezpośrednio być związany z realizacją zadań, o których mowa w ustawie z dnia 10 maja 2018 r. o *Centralnym Porcie Komunikacyjnym*.

3. Czy czasowe zaprzestanie prowadzenia działalności (przeniesienie gospodarstwa, firmy) niesie konsekwencje w kontekście podpisanych umów z ARiMR lub nałożonych zobowiązań?

W przypadku płatności bezpośrednich i ONW: rolnik składając wniosek o przyznanie płatności w ramach systemów wsparcia bezpośredniego oraz ONW zobowiązuje się m.in. do niezwłocznego informowania na piśmie Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa o każdej zmianie, która nastąpi w okresie od dnia złożenia niniejszego wniosku do dnia przyznania płatności w szczególności, gdy zmiana dotyczy wykorzystywania gruntów rolnych i wielkości powierzchni upraw. Zaprzestanie prowadzenia na gruntach rolnych zgłoszonych do płatności działalności rolniczej, może skutkować odmową ich przyznania, a nawet nałożeniem sankcji wieloletnich w przypadku, gdy rolnik nie poinformował o Agencji na piśmie o zmianach lub zaprzestanie działalności nie wynikało z przyczyn, które zostały uznane za działanie siły wyższej lub wystąpienia nadzwyczajnych okoliczności.

W przypadku płatności rolno-środowiskowo-klimatycznych oraz ekologicznych: w zobowiązaniu ekologicznym czy zobowiązaniu rolno-środowiskowo-klimatycznym nie ma możliwości czasowego (nawet uzasadnionego) wyłączenia gruntu z użytkowania. Zmniejszenie powierzchni realizacji danego zobowiązania będzie miało wpływ na wysokość przyznanej w danym roku płatności. Jeżeli zmniejszenie to zostanie uznane, jako zdarzenie siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności wobec rolnika nie zaistnieje obowiązek zwrotu danej płatności za lata poprzednie realizacji tego zobowiązania.

W przypadku zobowiązań wieloletnich dotyczących działań zalesieniowych podejmowanych przez rolników odnoszących się do kwestii czasowego zaprzestania prowadzenia działalności i przeniesienia gospodarstwa w ramach PROW 2004 – 2006 (zobowiązanie 20- letnie), PROW 2007 – 2013 (zobowiązanie 15- letnie) oraz PROW 2014 – 2020 (zobowiązanie 12-letnie), zastosowanie mieć będą przepisy dotyczące wystąpienia siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności (przypadek wywłaszczenia całego lub dużej części gospodarstwa rolnego, jeśli takiego wywłaszczenia nie można było przewidzieć w dniu złożenia wniosku).

Podkreślić jednak należy, że zalesienie jest na trwałe związane z danym gruntem, na którym zostało wykonane i kwestia wykonania zalesienia innej działki ewidencyjnej, nie zostanie uznane za realizację podjętego wcześniej przez rolnika zobowiązanie zalesieniowego, a zatem potraktowane będzie zaprzestanie realizacji zobowiązania.

W sprawach o wypłatę płatności w ramach działania Zalesianie gruntów rolnych PROW 2004-2006: w przypadku zaniechania prowadzenia uprawy leśnej w całości lub części, w każdym przypadku działania siły wyższej lub wystąpienia nadzwyczajnych okoliczności, producent rolny powinien powiadomić Kierownika biura powiatowego o zaistniałych okolicznościach, w terminie 10 dni roboczych od dnia, w którym producent rolny lub upoważniona przez niego osoba są w stanie dokonać takiej czynności wraz z dowodami potwierdzającymi wystąpienie siły wyższej.

Fakt poinformowania przez producenta rolnego o zaistnieniu siły wyższej należy rozpatrywać w każdym przypadku indywidualnie.

Uznanie przypadku siły wyższej powoduje, że pomoc na zalesianie nie jest zmniejszana za dany rok i nie podlega zwrotowi w całości lub części w przypadku, gdy producent rolny zlikwidował uprawę leśną albo nie ma możliwości prowadzenia założonej uprawy zgodnie z podjętym zobowiązaniem.

W sprawach o wypłatę pomocy w ramach działania Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne PROW 2007-2013: zgodnie z art. 47 ust. 1 rozporządzenia (WE) nr 1974/2006, w przypadku wystąpienia siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności nie będzie wymagany częściowy lub pełen zwrot pomocy otrzymanej przez rolnika.

Nie stosuje się kar administracyjnych w zakresie wzajemnej zgodności, jeżeli dana niezgodność wynika z działania siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności.

W każdym przypadku działania siły wyższej lub wystąpienia nadzwyczajnych okoliczności, rolnik powinien powiadomić Kierownika biura powiatowego o zaistniałych okolicznościach, w terminie 10 dni roboczych od dnia, w którym rolnik lub upoważniona przez niego osoba są w stanie dokonać takiej czynności wraz z dowodami potwierdzającymi wystąpienie siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności.

Uznanie przypadku siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności powoduje, że pomoc na zalesianie jest zmniejszana w części odpowiadającej powierzchni, na której stwierdzono siłę wyższą i nie podlega zwrotowi w całości lub części, w przypadku gdy, rolnik zlikwidował uprawę leśną albo nie ma możliwości prowadzenia założonej uprawy zgodnie z podjętym zobowiązaniem.

W sprawach o wypłatę pomocy w ramach działania Wsparcie na zalesianie i tworzenie terenów zalesionych (PROW 2014-2020): zgodnie z art. 4 ust. 1 akapit trzeci rozporządzenia (UE) nr 640/2014 w odniesieniu do pomocy na zalesianie nie jest wymagany częściowy lub całkowity zwrot wcześniej wypłaconego wsparcia w przypadku działania siły wyższej lub wystąpienia nadzwyczajnych okoliczności. W przypadku zobowiązań lub płatności wieloletnich, nie wymaga się zwrotu wsparcia otrzymanego w poprzednich latach, a zobowiązania lub płatności są kontynuowane w kolejnych latach zgodnie z ich pierwotnym okresem trwania.

W przypadku wystąpienia nadzwyczajnych okoliczności lub siły wyższej, które mogą mieć wpływ na powierzchnię kwalifikującą się do płatności, rolnik powinien złożyć do biura powiatowego ARiMR pisemne oświadczenie o zaistniałych okolicznościach, opatrzone czytelnym podpisem i datą złożenia, w terminie 15 dni roboczych od dnia, w którym rolnik lub upoważniona przez niego osoba są w stanie dokonać takiej czynności oraz dostarczyć dowody potwierdzające wystąpienie nadzwyczajnych okoliczności lub siły wyższej.

Jeżeli w roku składania wniosku wystąpiła siła wyższa lub nadzwyczajne okoliczności, do dnia wydania decyzji i dowody zostały uznane przez Kierownika BP, pomoc w danym roku nie przysługuje i nie stosuje się kar administracyjnych z tytułu przedeklarowania powierzchni. Jeżeli pomoc została przyznana, nie ustala się kwot nienależnie pobranych (kwot do zwrotu).

W przypadku działań, w których beneficjenta łączy z Agencją umowa, sytuacja czasowego zaprzestania prowadzenia działalności może być przesłanką do wypowiedzenia umowy o dofinansowanie lub częściowego zwrotu wypłaconych środków finansowych, jednak zawsze byłaby przedmiotem indywidualnej oceny powodów czasowego zaprzestania prowadzenia działalności, czasu trwania tej przerwy, a także skutków zawieszenia działalności mających wpływ na cel w jakim dana pomoc została udzielona. Jednocześnie zastosowanie będą miały opisane wyżej regulacje dotyczące siły wyższej i nadzwyczajnych okoliczności.

W odniesieniu natomiast do poddziałań premiowych wystąpienie okoliczności powodujących konieczność czasowego zaprzestania prowadzenia danej działalności albo czasowej niemożności wykonywania konkretnego zobowiązania będzie rozpatrywane w kontekście zwolnienia beneficjenta z części zobowiązań. Wskazać bowiem należy na różnice pomiędzy poddziałaniami premiowymi a poddziałaniami, w których pomoc przyznawana jest na podstawie umowy. Przepisy regulujące okoliczności związane z wystąpieniem siły wyższej albo wyjątkowych okoliczności właściwe dla poddziałań premiowych znajdują się w przepisach aktów prawnych na poziomie UE. Powyższe pozwala jedynie na podjęcie rozstrzygnięcia w przedmiocie zwolnienia beneficjenta z całości bądź części zobowiązań. Natomiast, w przypadku poddziałań, w których pomoc przyznawana jest umową, do formularzy umów zostało wprowadzone dodatkowe postanowienie, zgodnie z którym z uwagi na

wystąpienie siły wyższej albo wyjątkowych okoliczności możliwa jest zmiana terminu wykonania przez beneficjenta danego zobowiązania.

Podsumowując, w odniesieniu do poddziałań premiowych, czasowe zaprzestanie prowadzenia działalności lub czasowe niewykonywanie określonych zobowiązań będzie rozpatrywane w kontekście zwolnienia z całości bądź części zobowiązań, brak jest natomiast możliwości wyrażenia zgody na wykonanie danego zobowiązania w innym terminie.

Należy jednocześnie wskazać, że w przypadku działania 19 LEADER przepisy rozporządzenia wykonawczego dają możliwość beneficjentom realizującym zakres podejmowanie działalności gospodarczej do czasowego nieprowadzenia działalności.

W ramach Programu Operacyjnego „Rybnactwo i Morze” zgodnie z postanowieniami umownymi, w przypadku niewypełnienia zobowiązania w zakresie zapewnienia, w trakcie realizacji operacji oraz przez 5 lat od dnia dokonania płatności końcowej, trwałości operacji, o której mowa w art. 71 rozporządzenia nr 1303/2013, w tym:

- a) prowadzenia działalności związanej z przyznaną pomocą finansową, w miejscu realizacji operacji i nieprzenoszenia miejsca realizacji tej operacji,
- b) nieprzenoszenia prawa własności rzeczy nabytych w ramach realizacji operacji oraz niezmienniania sposobu ich wykorzystania,
- c) niewprowadzania istotnych zmian wpływających na charakter operacji, cel operacji lub warunki wdrażania operacji, które mogłyby doprowadzić do naruszenia pierwotnych celów tej operacji,

beneficjent zachowuje prawo do części pomocy finansowej, w wysokości odpowiadającej proporcjonalnie tej części operacji lub jej etapu, które zostały zrealizowane lub mogą zostać zrealizowane zgodnie z warunkami określonymi w programie, rozporządzeniu nr 508/2014, rozporządzeniu nr 1303/2013, rozporządzeniu nr 1380/2013, ustawie o EFMR, rozporządzeniu w sprawie danego Priorytetu i w umowie, oraz określonymi w innych przepisach dotyczących realizowanej operacji, jeżeli cel operacji został osiągnięty. W przypadku, gdy beneficjent zachowuje prawo do części pomocy finansowej Agencja, nie wypowiada umowy o dofinansowanie i w takim przypadku pomoc będzie podlegała proporcjonalnemu zwrotowi za okres, w jakim beneficjent nie wywiązywał się ze swoich obowiązków umownych.

4. Czy w sytuacji w której beneficjent podpisał umowę o przyznanie pomocy ale przed złożeniem wniosku o płatność zostanie zmuszony do zaprzestania działalności bądź jej czasowego przerwania, wniosek o płatność zostanie odrzucony mimo poniesienia kosztów kwalifikowanych przez beneficjenta?

1) W przypadku działań/poddziałań/typów operacji objętych Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, w których pomoc jest przyznawana w drodze zawarcia z beneficjentem umowy o przyznaniu pomocy (zarówno obsługiwanych przez ARiMR, jak przez inne podmioty – samorządy województw, KOWR), zgodnie z postanowieniami umownymi środki finansowe są wypłacane na podstawie wniosku o płatność, jeżeli beneficjent:

- a) zrealizował operację lub jej etap, zgodnie z warunkami określonymi w rozporządzeniu, w innych przepisach dotyczących inwestycji objętych operacją oraz w umowie, w tym poniósł i opłacił związane z tym koszty nie później niż do dnia złożenia wniosku o płatność, a w przypadku, gdy został wezwany do usunięcia braków w tym wniosku nie później niż w terminie 14 dni od dnia doręczenia tego wezwania;
- b) zrealizował lub realizuje zobowiązania określone w umowie;
- c) udokumentował zrealizowanie operacji lub jej etapu, w tym poniesienie kosztów kwalifikowalnych z tym związanych;
- d) złożył wniosek o płatność końcową w terminie.

W przypadku, gdy beneficjent nie spełnił któregośkolwiek z warunków, o których mowa powyżej, środki finansowe z tytułu pomocy mogą być wypłacone w części dotyczącej operacji lub jej etapu, która została zrealizowana zgodnie z tymi warunkami, oraz jeżeli cel operacji został osiągnięty lub może zostać osiągnięty do dnia złożenia wniosku o płatność końcową.

W przypadku, gdy beneficjent nie spełnił któregośkolwiek z warunków, o których mowa powyżej, oraz nie zaistniały okoliczności umożliwiające wypłatę części pomocy lub zostały naruszone warunki przyznania pomocy, ARiMR/podmiot wdrażający odmawia wypłaty całości pomocy.

Mając na uwadze powyższe, brak wywiązania się przez beneficjenta na etapie ubiegania się o wypłatę pomocy ze zobowiązań określonych w umowie (np. ze zobowiązania do prowadzenia określonej działalności), może skutkować wypłatą pomocy w części dotyczącej operacji lub jej etapu, która została prawidłowo zrealizowana, bądź odmową wypłaty pomocy, w razie nieosiągnięcia celu operacji lub naruszenia warunków przyznania pomocy. Jednocześnie nieosiągnięcie celu operacji oraz wskaźników jego realizacji, jak też sytuacja, gdy dochodzi do odmowy wypłaty całości pomocy dla zrealizowanej operacji, stanowią przesłanki do wypowiedzenia umowy o przyznaniu pomocy.

Jednocześnie warto zaznaczyć, że zgodnie z postanowieniami umownymi, w przypadku niewykonania co najmniej jednego ze zobowiązań w zakresie m.in. warunków dotyczących złożenia wniosku o płatność, warunków wypłaty pomocy czy innych postanowień umownych nakładających obowiązki na beneficjenta, z powodu zaistnienia okoliczności o charakterze siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności określonych w przepisach unijnych, beneficjent może zostać całkowicie lub częściowo zwolniony przez ARiMR/podmiot wdrażający z wykonania tego zobowiązania lub za jego zgodą może ulec zmianie termin jego wykonania. W sprawie zwolnienia z wykonania któregośkolwiek ze zobowiązań lub zmiany terminu wykonania zobowiązań, o których mowa powyżej, beneficjent składa w ARiMR/podmiocie wdrażającym wniosek, zawierający opis sprawy wraz z uzasadnieniem oraz niezbędnymi dokumentami, w terminie 15 dni roboczych od dnia, w którym beneficjent lub upoważniona przez niego osoba są w stanie dokonać czynności złożenia takiego wniosku.

Powyższe regulacje umowne dają możliwość w indywidualnych przypadkach zwalniania beneficjentów m.in. z obowiązku realizacji określonych zobowiązań umownych warunkujących wypłatę pomocy, w przypadku, gdyby ich niewykonanie było spowodowane wystąpieniem okoliczności o charakterze siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności. W sytuacji uzyskania zgody ARiMR/podmiotu wdrażającego na zwolnienie z danego zobowiązania, brak jego spełnienia na etapie wniosku o płatność, nie będzie zatem ograniczał możliwości wypłaty środków finansowych.

2) W przypadku przyznania organizacji producentów albo zrzeszeniu organizacji producentów pomocy finansowej na dofinansowanie funduszu operacyjnego, w sytuacji, kiedy beneficjent (organizacja producentów) zrealizował zatwierdzoną inwestycję, a następnie zaprzestał działalności np. na obszarze objętym tą inwestycją, z wniosku o płatność powinien wyłączyć koszty z nią związane. Niemniej jednak, jeżeli organizacja producentów zaplanowałaby, jako miejsce realizacji działań tereny, które zostaną włączone do CPK, powinna złożyć wniosek o zmianę programu operacyjnego, w którym zawnioskuje o przeniesienie inwestycji bądź rezygnację z jej wykonania.

3) W ramach Programu Operacyjnego „Rybnictwo i Morze”, jak wynika z zapisów wzorów umów o dofinansowanie, samo zrealizowanie przez beneficjenta inwestycji oraz poniesienie kosztów kwalifikowalnych nie wystarcza do wypłaty przez Agencję pomocy – w ślad za postanowieniami umownymi konieczne jest m.in. zrealizowanie operacji zgodnie z umową. Jednocześnie jak wskazano powyżej zgodnie z wzorami umów, w przypadku niewypełnienia zobowiązania w zakresie zapewnienia, w trakcie realizacji operacji oraz przez 5 lat od dnia dokonania płatności końcowej, trwałości operacji, o której mowa w art. 71 rozporządzenia nr 1303/2013, w tym:

- a) prowadzenia działalności związanej z przyznaną pomocą finansową, w miejscu realizacji operacji i nieprzenoszenia miejsca realizacji tej operacji,
 - b) nieprzenoszenia prawa własności rzeczy nabytych w ramach realizacji operacji oraz niezmienniania sposobu ich wykorzystania,
 - c) niewprowadzania istotnych zmian wpływających na charakter operacji, cel operacji lub warunki wdrażania operacji, które mogłyby doprowadzić do naruszenia pierwotnych celów tej operacji,
- beneficjent zachowuje prawo do części pomocy finansowej, w wysokości odpowiadającej proporcjonalnie tej części operacji lub jej etapu, które zostały zrealizowane lub mogą zostać zrealizowane zgodnie z warunkami określonymi w programie, rozporządzeniu nr 508/2014, rozporządzeniu nr 1303/2013, rozporządzeniu nr 1380/2013, ustawie o EFMR, rozporządzeniu w sprawie danego Priorytetu i w umowie, oraz określonymi w innych przepisach dotyczących realizowanej operacji, jeżeli cel operacji został osiągnięty. W przypadku, gdy beneficjent zachowuje prawo do części pomocy finansowej, Agencja nie wypowiada umowy o dofinansowanie.

4) W zakresie płatności bezpośrednich, ONW, rolno-środowiskowo-klimatycznych oraz ekologicznych wskazać należy, iż są one przyznawane na podstawie składanych przez rolników wniosków i nie wiąże się to z wcześniejszym podpisywaniem umów o przyznanie ww. pomocy. Płatności są przyznawane po pozytywnym rozpatrzeniu wniosku.

Rolnik zobowiązany jest informować bezzwłocznie o każdym fakcie, który może mieć wpływ na przyznanie płatności w związku ze złożonym przez rolnika wnioskiem o daną płatność do ARiMR.

Jeżeli rolnik złożył wniosek o przyznanie płatności na dany rok, pomimo posiadanej wiedzy, że na danym obszarze nie będzie mógł prowadzić działalności rolniczej, wówczas wniosek powinien skorygować poprzez wycofanie obszaru, na którym nie jest w stanie prowadzić dalej działalności rolniczej.

5) Odnośnie płatności zalesieniowych, pomoc jest przyznawana po pozytywnym rozpatrzeniu wniosku (otrzymaniu przez rolnika postanowienia o spełnieniu warunków do przyznania pomocy) oraz wykonaniu zalesienia/inwestycji i złożeniu przez rolnika oświadczenia o wykonaniu zalesienia/inwestycji. Tym samym wykonanie zalesienia lub wykonanie inwestycji odbywa się na koszt rolnika, który następnie po spełnieniu warunków kwalifikowalności i otrzymaniu decyzji przyznającej pomoc otrzymuje zryczałtowaną płatność z tytułu założenia uprawy leśnej lub wykonania inwestycji. Tym samym w skrajnie niekorzystnym dla rolnika przypadku, w którym wywłaszczenie nastąpiłoby po wykonaniu przez niego zalesienia lub inwestycji, ale przed wydaniem przez ARiMR decyzji przyznającej pomoc i otrzymaniu płatności, rolnik nie mógłby liczyć na wypłatę środków z ARiMR, pomimo poniesionych kosztów założenia uprawy/wykonania inwestycji.

J. Wypiorowski

PREZES

Halina Szymańska
Halina Szymańska